

*Гладка І. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ПАРЕМІЙ ІЗ КОМПОНЕНТАМИ “YOUTH AND SENILITY” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається семантична структура паремій із компонентами “youth and senility” в англійській мові, характеризується паремійний фонд загалом як складова мовної картини світу британського етносу, аналізується образне значення цих компонентів у структурі паремій і символіка паремійних одиниць, які вживаються на позначення різних характеристик людини, її побуту, життєвого циклу тощо.

Ключові слова: паремія, семантична структура, англійська мова, образне значення.

Сучасна когнітивна фразеологія продовжує вивчення складних механізмів когнітивної сутності своїх одиниць, з-поміж яких паремії як лаконічні висловлювання фольклорного походження (Г. Пермяков та його послідовники) в одному реченні розкривають сутність людини: її історію, досвід, пам'ять, уявлення, світосприйняття, радість й страждання, щастя й горе. В одній фразі цих утворень поєдналося пряме й переносне значення, а у їх змісті риси певного народу та збережені цінності.

Паремії розглядалися дослідниками у багатьох аспектах. Зокрема, вивчалось їхнє походження, еволюція форми та змісту (М. Пазяк), тематичне розмаїття (В. Даль, Г. Пермяков), особливості структури та семантики (В. Архангельський, А. Крікманн), логіко-семіотична природа і предметно-тематична класифікація (Г. Пермяков) тощо. Стійкість, відтворюваність та цілісність значення зближують паремії із фразеологічними одиницями, і саме тому їх відносять (В. Архангельський, Л. Скрипник, М. Шанський та ін.) до фразеології. Але існує й інший погляд (Н. Амосова, В. Теля, С. Ожегов) вилучають їх зі складу фразем через наявність у них комунікативної функції та судження. Натомість останні їхні можливості є невичерпним джерелом для фразеологізації мовних одиниць комунікативного походження, що відкриває широкі перспективи їхнього дослідження з позицій лінгвокогнітивної семіотики.

Актуальність статті зумовлена її спрямуванням на вивчення паремійних одиниць як фразеознаків національної картини світу носіїв англійської мови, що мають когнітивно-комунікативну природу і відображають через свої компоненти символічне стереотипне бачення світу загалом та істотні риси менталітету англійського народу зокрема.

Метою статті є реконструкція семантичної структури паремійних одиниць із компонентами “молодість, старість” (“youth, senility”) в англійській мові.

Кожен національний паремійний фонд становить не випадковий набір висловлень, а складну і струнку логічну систему, що ґрунтується на певних способах традиційного народного мислення (Г. Пермяков). У такому паремійному фонді знаходить відображення все, чим живе той чи інший народ протягом століть: набір етнографічних реалій, починаючи від знарядь праці й закінчуючи одягом (вбранням), всебічна характеристика географічного середовища з його ландшафтами, кліматом, фауною і флорою; тут і згадка про давно минулі події, історичні особистості, відгомін давніх релігійних вірувань і картина сучасної організації суспільства.

У знаках з культурною семантикою містяться приписи, які стосуються суспільної поведінки, способів спілкування людей і регламентації їх ритуальної поведінки.

Так, позитивний образ дорослої, зрілої людини розкривається в англійських пареміях шляхом протиставлення молодій людині. Конфлікт поколінь відображений в паремійній одиниці: *Youth and age will never agree*, де компоненти “молодість” і “старість” (“youth”, “senility”) є метонімічними заміниками представників різних поколінь, в тому числі батьків і дітей. Зокрема переосмислюється, що для юності характерні такі когнітивно-оцінні ознаки, як недосвідченість та незрілість.

Більшість таких прислів'їв побудовано на бінарній семіотичній опозиції молодість/старість, на їх порівнянні та протиріччі. Молодість та старість ніколи не примиряться, відмічають англійці: *Young folks think old folks to be fools but old folks know young folks to be fools*. Синтаксичні повтори використовуються для інтенсифікації ідеї гостроти конфлікту поколінь.

Молодь та літні люди можуть оцінювати один одного також негативно, про що свідчить використана в паремії лексема *fool*. При цьому істина на боці старшого покоління. Молодь припускає, а літні люди знають. Перемогти незрілість людина здатна тільки через набуття власного досвіду: *You cannot put an old head on young shoulders*. Ця паремія залучає прийом метонімізації.

Старість у пареміологічній картині світу розглядається як синонім мудрості, життєвого досвіду: *They that live longest see most*. У словах людей старшого покоління закладена істина: *An old man's sayings are seldom untrue*.

За порадами паремія пропонує звертатись до людей із життєвим досвідом: *If you wish good advice, consult an old man*. При цьому недосвідченість молодих людей є природним станом людини, а не гріхом.

Молодість/старість у пареміях переосмислюється ще як вияв опозиції позитивне/негативне ставлення до смерті.

Смерть у юному віці розглядалась у давні часи як благо, часто вона не була настільки тяжкою, як страждання людей похилого віку. Тому ті, кого благословляли вищі сили, помирили молодими: *The good die young, Whom the gods love die young*.

Смерть для людей похилого віку є природним наслідком життя: *Young men may die, old men must die*. Для молоді ж смерть не є чимось незворотним. Амбівалентність оцінки смерті молодих і літніх людей виражена в даній паремії за допомогою модальних дієслів *may* і *must*. У наступній паремійній одиниці амбівалентність маркується дієсловами руху: *go* і *come*: *Old men go to death, death comes to young men*. Проте, незважаючи на складнощі життя людини похилого віку, життя є найвищою цінністю, кожна людина намагається його продовжити: *No man is so old, but thinks he may yet live another year*.

Енергійність, витривалість, сила – це ті якості, що закладені в молодому організмі самою природою. В багатьох англійських пареміях міститься побажання молодим людям уникати ліні, пасивності: *Work hard while you have youth and strength, For soon weak old age will creep on you with silent tread*. Прийом метонімізації для опису необхідності молоді працювати зустрічаємо в паремійній одиниці: *The burden is for young shoulders*. В паремії *When bees are old, they yield no honey*, де образ бджоли використовується для опису людини похилого віку, яка уже не здатна працювати так, як в юності.

Численні паремії англійської мови значення концептів МОЛОДІСТЬ / СТАРІСТЬ семантично пов'язують зі значенням опозиції працьовитість/лінь. Цей зв'язок має дидактичні цілі: паремії вчать людину звикати до праці змолоду. Лінь в юності завжди призводить до бідності у старості. Цю думку підтверджує паремія: *A young idler, an old beggar*. Образне оформлення цієї ідеї знаходимо також в наступній паремійній одиниці: *If you lie upon roses when young, you'll lie upon shrubs when old*, в

якій негативна оцінка ледаря дається шляхом символізації образу людини, що відпочиває на пелюстках троянд у молоді роки. Але молодість швидко минає. На таку людину чекає бідна старість – їй доведеться спати в куцах.

Паремійна одиниця: *Spare when you're young, and spend when you're* вчить передчасно турбуватись про власну старість, заощаджувати на “чорний день”.

Наведені приклади, що семантизують концепт МОЛОДІСТЬ, дають змогу говорити про те, що у семантичній структурі паремій закладено такі когнітивно-оцінні ознаки, як недосвідченість, сила, відсутність страху смерті. Паремійна картина світу привчає молодих людей до працьовитості. Тимчасом концепт СТАРІСТЬ представлений такими когнітивно-оцінними ознаками, як мудрість, негативне ставлення до смерті, слабкість.

Як бачимо, обидва концепти характеризуються амбівалентністю своєї семантики.

У філософському розумінні, молодість є, перш за все, є категорією духовною, морально-етичною, атрибутами якої є творча активність особистості, віра в вищі моральні якості. Індикатором “молодості” є психологічний фактор природного бажання людини залишатися молодою. Наприклад, у таких пареміях, як *Youth will have its course; Youth will be served; The young will sow their wild oats* розкривається сема ‘сильної, здорової, сповненої життєвих сил людини’. Молодою людина може залишатись на різних етапах життєвого шляху. Не дивлячись на похилий вік, людина може залишатись молодою в душі: *Young men may die, but old men must die*.

Вікові категорії молодість і старість тісно пов’язані між собою. У наступній паремії актуалізується вік жінки: *The woman who tells her age is either too young to have anything to lose, or too old to have anything to gain*. На питання про свій вік чоловіки і жінки реагують по-різному. У жінок особливе психологічне ставлення до молодості на підсвідомому рівні. Відомо, що в більшості випадків на запитання про вік, жінка уникає відповіді. У представленому прикладі молода дівчина впевнена у своїй красі, вік приховувати не буде: *The woman who tells her age is too young to have anything to lose*, так само як і жінка у віці, що втратила жіночу привабливість: *The woman who tells her age is too old to have anything to gain*.

Спосіб поляризації також можна простежити в пареміях: *An old head on young shoulder, Young folks think old folks to be fools, but old folks know young folks to be fools, Young but has shown ability to do what is done at an old age*.

Паремії з семантикою молодості втілюють широкий і різноманітний спектр ознак: молодий – означає “прекрасний”, “сильний”, “грайливий”, “здоровий”, “енергійний”, “сповнений життєвих сил”. З періодом молодості пов’язані найяскравіші та найважливіші моменти життя людини.

Слід також відзначити, що деякі паремії будуються за принципом причинно-наслідкових кореляцій. Наприклад: *A young idler, an old beggar* або *Knowledge in youth is wisdom in age*, де *young idler* і *knowledge* – це причина, *old beggar* і *wisdom* – наслідок. В цих пареміях актуалізується сема ‘накопичення знань у молодості’.

У паремійній картині світу англійської мови вік маркує як старість, так і молодість. Серед 105 проаналізованих англійських паремій зі значенням віку 62 одиниці концептуалізують семантику старості, 43 – молодості.

Перш за все, вік пов’язують зі смертю, хворобами, різноманітними складнощами, які переживають люди у старості: *To be on one's last legs, To knock at death's door, Age breeds ache, Old men are only walking hospitals, A cracked bell can never sound well, Old age is a trying stage, Old age is no fun, Old age is not a blessing*.

Слід зазначити, що смерть стала пов'язуватись зі старістю з розвитком медицини лише в XVI–XVII ст. До цього часу чимало людей помирали молодими від голоду та епідемій. Реформа охорони здоров'я проголосила здоров'я добродетеллю, при цьому нездоров'я і людей похилого віку автоматично стали засуджувати.

В деяких англійських пареміях існує натяк на гріховність та розбещеність людей похилого віку: *There's no sinner like a hoary sinner, A grey beard, but a lusty heart, Young saint, old devil ma in.*

Така особливість людей похилого віку, як інтровертність, спрямування в минуле відображена в наступних пареміях: *Youth lives on hope, old age on remembrance, A young man looks into the future as an old man into the past.*

Згасання інтелектуальних здібностей, забудькуватість, що притаманні людям похилого віку, відмічені в наступних паремійних одиницях: *There's no fool like an old fool, Young people don't know what age is, old people forget what youth was.* Скупість – ще одна якість, яку приписують людям похилого віку: *The older the goose, the harder to pluck, Children cry for nuts and apples, old men – for gold and silver.*

Балакучість, хоч і є якістю, притаманною всім людям похилого віку: *Talking is a disease of age,* яка найчастіше згадується в пареміях, проте в першу чергу її приписують жінкам: *A woman over 30 who will tell her exact age, will tell anything.*

Жінкам суспільство приписує приховувати свій справжній вік: *The longest five years in a woman's life is between twenty nine and thirty, That woman is young that does not look a day older than she says she is.* Окремі паремії вказують на непривабливість жінок у віці: *The hell of a woman is old age, A woman's life is 40,* особливо порівняно з чоловіками: *Men age like wine, women age like milk, A man is as old as he feels, a woman is as old as she looks.*

Серед позитивних конотацій похилого віку можна зазначити досвід, зрілість: *The older the fiddle, the sweeter the tune, Praise the ripe field, not the green corn, An old ox plows a straighter furrow, Too old a bird to be caught.* Гарні розумові здібності, прагнення до знань виражені в таких пареміях: *Learning acquired in youth is an inscription on the stone; The skin of an old sheep is on the rafter no sooner than the skin of the young sheep.*

Ті паремії, що містять у своїй семантичній структурі позначення особливостей похилого віку, зокрема інтровертність, ностальгію, можна віднести і до молодих людей, їх спрямованість у майбутнє. Саме ці паремії побудовані на порівнянні двох вікових періодів, контрасті цих якостей: *A young man looks into the future as an old man into the past; Youth lives on hope, old age on remembrance.*

Підсумовуючи, зазначимо, що феномен молодість та його протиставлення зі старістю в англійських пареміях має як універсальну, так і етнокультурну специфіку, властиву лише носіям англійської мови.

Перспективами подальшого вивчення паремійних одиниць англійської мови є розробка логіко-семіотичної класифікації цих фразеознаків з іншими компонентами семантики.

Л і т е р а т у р а

1. *Алефіренко М. Ф.* Фразеологічний знання і концепт / М. Ф. Алефіренко // Когнітивна семантика : [матеріали II-ї Міжнарод. шк. – Семінару з когнітивної лінгвістики], (11–14 верес. 2000 р.) / відп. ред. М. М. Болдирев [та ін.]. – Тамбов : Тамбов. університет, 2000. – 261 с.
2. *Антрушина Г. Б.* Лексикология английского языка : учебное пособие для студентов / Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьева, Н. Н. Морозова. – М. : Дрофа, 2002. – 93 с.
3. *Арнольд И. В.* Лексико-семантическое поле в языке и тематическая сетка текста / И. В. Арнольд // Текст как объект комплексного анализа в ВУЗе. – Л., 1984. – С. 3–11.

4. Баранов А. Н. Аспекты теории фразеологии / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский. – М. : Знак, 2008. – 656 с.
5. Винарѣва Л. А. Английские идиомы / Л. А. Винарѣва. – М. : Айрис Пресс, 2005. – 384 с.
6. Волошкіна І. А. Портрет людини в пареміології / І. А. Волошкіна // Єдність системного і функціонального аналізу мовних одиниць : [матеріали Міжнарод. наук. конф.], (м. Белгород, 11–13 квіт. 2006 р.) : у 2 ч. / [під ред. О. Н. Прохорової, С. А. Мойсеєвої]. – Белгород : Вид. УБелДУ, 2006. – 404 с.
7. Словарь употребительных английских пословиц. – М. : Рус. яз., 1985.
8. Collins Cobuild English Language Dictionary. – England : Collins Publishers, the University of Birmingham, 1996. – 1703 p.
9. Oxford American Dictionary. – Oxford, 2008. – 816 p.

Гладкая И. А. Семантическая структура паремий с компонентами “youth and senility” в английском языке.

В статье рассматривается семантическая структура паремий с компонентами “youth and senility” в английском языке, характеризуется паремийный фонд в целом как составляющая языковой картины мира британского этноса, анализируется образное значение этих компонентов в структуре паремий и символика паремийных единиц, которые употребляются для обозначения различных характеристик человека, его быта, жизненного цикла и т.д.

Ключевые слова: паремия, семантическая структура, английский язык, образное значение.

Gladka I. A. Semantic structure of proverbs with components "youth and senility" in English.

The article deals with the study of the semantic structure of proverbs with the components of "youth and senility" in English. The proverb fund has been characterized as a whole as part of a language picture of the world of British ethnic group. The figurative meaning of these components has been analyzed in the structure of proverbs and symbols of proverb units, which are used for describing the various characteristics of the person, his life, life cycle, etc.

Keywords: proverbs, semantic structure, English, figurative meaning.

Гнаповская Л. В.

Украинская академия банковского дела

**ОНИМ КАК ЗНАКОВАЯ СУЩНОСТЬ:
ЗНАЧЕНИЕ, СОДЕРЖАНИЕ И “СЕМАНТИЧЕСКАЯ ПАМЯТЬ”**

В статье рассматривается специфика смысловой структуры имени собственного с позиций признания его свернутым текстом особого рода. Экстраполяция методологии анализа текста на исследование природы имени собственного позволила выявить диалектику взаимодействия таких категорий, как значение и содержание в семантическом пространстве онима.

Ключевые слова: оним, свернутый текст, языковой знак, смысловая структура, значение, содержание.

Ономастика и ее единицы, выделенные как самостоятельный класс еще стоиками, находится в фокусе современных лингвистических изысканий. В частности, продолжается активное обсуждение природы качественной определенности онимов, в ходе которого было высказано множество как однозначных, так и достаточно противоречивых суждений. При этом, наиболее дискутируемыми представляются вопросы, связанные с особенностями их смысловой структуры. В ряде исследований получили освещение *логико-философские* истоки данной проблемы (Кузанский Н.; Лосев А. Ф.; Руденко Д. И.; Соловьѣв В. С.; Флоренский П. А.; Gardiner A.; Kripke S.; Mill J. S.; Pulgram E. Schwarz S. P.; Searle J. R. и др.). С разных позиций и с